

Marijke Hillenius en Johannes Lamotius

Marijke, de zus van Cornelis Hillenius¹, werd geboren rond 1570 en overleed in 1604. Zij trouwde in september 1592 in Rotterdam met de 27-jarige Johannes Lamotius, die ook, zij het indirect, een rol speelde in het conflict tussen Arminianen en Gomaristen.

Johannes, geboren rond 1565, was de zoon van Johannes Lamotius, wever in (mogelijk) Ieper, die rond 1550 de overstap maakte naar het protestantisme en een paar jaar later de wijk nam naar Londen. Hier verdiende hij de kost met knopen maken en was hij actief als diaken en ouderling. Na het Smeekschrift der Edelen (1566) keerde hij terug en ondertekende de overeenkomst met de magistraat van Ieper. Op 21 mei 1569 werd hij voor eeuwig verbannen met verbeurdverklaring van goederen, waarop hij opnieuw naar Engeland vertrok. Na enige tijd keerde hij weer terug naar de Nederlanden.²

Zoon Johannes bezoekt, als alumnus van de Nederduitse vluchtelingenkerk in Londen, van 1582-1584 de Latijnse school in Gent, waar hij in het laatste jaar een kamer deelde met Baudartius.³

Baudartius

Tijdens het beleg van Gent in 1584 deelt Lamotius een kamer met Willem Baudart. Deze Willem Baudart, die bekende is onder de naam Baudartius, wordt, uit protestantse ouders, geboren in het Belgische Deinze op 13 februari 1565. Zijn ouders waren bij de komst van Alva de Nederlanden ontvlucht en naar Sandwich in Engeland vertrokken. Hij studeert theologie in Canterbury, Gent, Leiden, Franeker en Heidelberg en wordt predikant te Kampen (1593), Lisse (1596) en Zutphen. In Kampen wordt hij in 1595 door Johan Lamotius in het huwelijk bevestigd met Barbara Martens. Baudartius is een overtuigde contraremonstrant en wordt om zijn grote kennis van het Hebreeuws gevraagd mee te werken aan de Statenvertaling. Hij sterft op 15 december 1640 in Zutphen, de plaats waar een middelbare school naar hem werd vernoemd.

Op 3 juli 1588 schreef hij zich in als student in Heidelberg, waar hij zijn studie op 15 november 1590 afsluit met het verdedigen van theses die hij had opgedragen aan de kerkenraad van Londen, op wiens kosten hij gestudeerd had. Op 1 april 1591 verlaat hij Heidelberg. Het jaar daarop reist hij via Londen naar Giessen-Nieuwkerk, een plaats die hem echter maar matig kon bekoren. Een pastorie was er niet, zodat hij te Gorinchem moest wonen en zijn moeder niet bij hem kon wonen. Bovendien was het er niet erg veilig vanwege mogelijke invallen van de Spanjaarden uit het Zuiden. Bovendien woonde zijn vriendin, Marijken Hillenius, in Rotterdam. Dit had hij overigens niet aan de kerkenraad verteld, maar kwam later aan het licht. Hij voelde veel meer voor IJsselmonde, dat hem ook beroepen had. Desalniettemin diende hij in 1592 en 1593 Giessen-Nieuwkerk, waarna hij van 1593-1595 predikant was in 's Gravezande.

¹ Zie het artikel over Cornelis Hillenius op deze website.

² https://dbnl.org/tekst/molh003nieu03_01/molh003nieu03_01_1156.php

³ https://www.dbnl.org/tekst/aa_001biog13_01/aa_001biog13_01_0188.php

In 1595 vertrekt hij naar Kampen, waar men hem op 16 mei 1595 opdraagt een Waalse kerk te institueren en in twee talen te preken. Hier sterft (voor 1604) zijn vrouw, waarna hij trouwde met Catharina de la Plancke, met wie hij minstens vijf kinderen kreeg.⁴

Nadat in 1598 de vluchtelingenkerk te Colchester een vergeefse poging had gedaan hem aan zich te verbinden, brengt de Haagse gemeente op 6 april 1604 een beroep op hem uit. Op 22 september van dat jaar wordt hij daar bevestigd met de opdracht in de Hollandsche en Waalsche kerk te preken. Van 1610 of 1611 tot zijn dood op 9 oktober 1627 staat hij nog alleen in de Hollandsche kerk.

Lamotius was ook scriba van de provinciale synode en secundus-afgevaardigde van de Zuid-Hollandse Synode naar de Dordtse kerkvergadering in 1618-1619. Op last van de synode werkt hij van 1620-1626 met Henricus Arnoldi aan een schriftelijke 'waarschuwing' tegen een nieuwe uitgave van *Nederlantche historie* van Emanuel van Meteren. Hun taak was het de fouten in diens zienswijze op de kerkelijke ontwikkelingen sinds het uitbreken van de opstand aan te tonen en te corrigeren.⁵

Lamotius en Van Oldenbarnevelt

Lamotius noemde zich contra-remonstrant, maar weigerde actief deel te nemen aan de partijstrijd tussen remonstranten en contra-remonstranten. Zijn irenische houding en zijn opvattingen over de burgerlijke overheid verhinderen hem dat. Hij heeft er dan ook geen bezwaar tegen zich te onderwerpen aan de Statenresoluties waarin gevraagd wordt om onderlinge verdraagzaamheid. Wat niet wegneemt dat hij zich uiteindelijk in 1617 openlijk opstelt tegenover de remonstranten. Na de omwenteling in 1618 is hij de aangewezen persoon om te functioneren als overgangspersoon. Misschien ook daarom dat hij een van de mensen was die Johan van Oldenbarnevelt in de laatste momenten van diens leven bijstond. De strijd tussen remonstranten en contra-remonstranten was niet beperkt gebleven tot de godsdienst, maar uitgegroeid tot een politiek conflict, waarin stadhouder Maurits van Nassau en de raadpensionaris Van Oldenbarnevelt partij kozen. Maurits en de Amsterdamse stadsregering steunden de volgelingen van de rechtlijnige Gomarus, terwijl de Staten van Holland en Van Oldenbarnevelt de aanhangers van de meer tolerante Arminius beschermden. In 1617 escaleerde de strijd. Maurits bezocht openlijk de contra-remonstrantse Kloosterkerk in Den Haag, nota bene gelegen naast het woonhuis van Van Oldenbarnevelt. De landsadvocaat werd vervolgens beschuldigd van omkoping door Spanje. In 1618 werden Van Oldenbarnevelt en zijn prominente medestanders, de Leidse pensionaris Rombout Hogerbeets, de Utrechtse secretaris Gillis Ledenberg en de Rotterdamse pensionaris Hugo de Groot, gevangengenomen. Ledenberg pleegde zelfmoord, Hogerbeets en De Groot kregen levenslang. De landsadvocaat werd het middelpunt van een maandenlang showproces, dat enkel met zijn dood kon eindigen. Hij weigerde om genade te vragen, want hij was immers onschuldig.

Op 13 mei 1619 beklom hij, 72 jaar oud, het schavot dat was opgericht op het Binnenhof. De beul stond al klaar met zijn zwaard. Oldenbarnevelt wendde zich tot het duizendkoppige publiek met de woorden: 'Mannen, geloof niet dat ik een landverrader ben; ik heb eerlijk en vroom gehandeld als

⁴ https://dbnl.org/tekst/molh003nieu03_01/molh003nieu03_01_1157.php

⁵ <http://resources.huylgens.knaw.nl/retroboeken/blnp/#source=5&page=21&view=imagePane>

een goed patriot.'

Van Oldenbarnevelt werd naar het schavot begeleid door Johannes Lamotius. Van Oldenbarnevelt valt op zijn knieën en bidt in stilte. Hierna vraagt Lamotius hem: *'Seit mijn heer ook Amen?'* Maar Van Oldenbarnevelt lijkt hem niet te horen. Daarop vraagt Lamotius hem opnieuw: *'Seit mijn heer ook Amen?'*, waarop Van Oldenbarnevelt antwoordt: *'Ja Lamotius, Amen'*. Hierna spreekt Lamotius op zijn verzoek nog een gebed. Vervolgens vraagt hij aan Lamotius of die zijn vrouw en kinderen wilde bezoeken om hen te troosten. Pas na een herhaald verzoek knikt Lamotius, maar hij heeft deze toezegging nooit gestand gedaan. Was het omdat hij daarvoor toch te veel contra-remonstrant was?⁶

De allerlaatste woorden richtte Van Oldenbarnevelt tot zijn trouwe knecht Jan Francken. Terwijl Francken zocht naar woorden voor een passend afscheid, onderbrak Oldenbarnevelt hem wrevelig: *'Maak het kort, maak het kort.'*

Johannes Lamotius stierf op 9 oktober 1627 in Den Haag.

⁶ NN (1648). *Historie van het leven en sterven van heer Johan van Oldenbarnevelt. Ridder, heere van den Tempel, Berckel, Rodenrijs. Gewesen advocaet van Hollandt etc.*
<https://books.google.nl/books?id=QXcUAAAAYAAJ&pg=PA249&lpg=PA249&dq=Lamotius+Van+Oldenbarnevelt&source=bl&ots=W5BT5ld01U&sig=4iPcasahfDzFQbR1ACqWq3km0XY&hl=nl&sa=X&ved=2ahUKEwjv8uD1gvndAhXLJFAKHVMAJAQ6AEwBHoECAEQAAQ#v=onepage&q=Lamotius%20Van%20Oldenbarnevelt&f=false>